

До чинників, що справляють негативний вплив на стійкість комерційних банків в Україні, слід віднести:

- 1) тривалий цілеспрямований підрив їх ділової репутації;
- 2) надання клієнтами недостовірної інформації;
- 3) неповернення виданих кредитів, правову неврегульованість цієї проблеми у сфері банківської діяльності;
- 4) недосконалості оцінку кредитних ризиків;
- 5) відсутність систематизованих даних про несумлінних позичальників;
- 6) витік конфіденційної інформації;
- 7) недосконалість структур, що забезпечують внутрішню та зовнішню безпеку банківських установ.

*Н. В. Ткаченко, д-р екон. наук, доц.,
Черкаський інститут банківської справи
Університету банківської справи НБУ*

ДО ПИТАННЯ УПРАВЛІННЯ КРЕДИТНИМИ РИЗИКАМИ В БАНКІВСЬКИХ УСТАНОВАХ

Незважаючи на те, що останнім часом спостерігаються ознаки стабілізації, все ж таки фінансовий сектор України є досить слабким. З одного боку, поліпшення показників ліквідності і приплив роздрібних депозитів в результаті відновлення довіри клієнтів сприяють поступовому відновленню банків. З іншого боку, в банківській системі спостерігається все ще велика частка проблемних кредитів, для врегулювання яких потрібен тривалий час, тоді як зростання кредитування поновлюється повільними темпами. Останнє зумовлене складною ситуацією в ряді галузей, що стримує платоспроможний попит на банківське кредитування і негативно впливає на якість доходних активів банків. Так, у I кварталі 2012 року обсяг проблемних кредитів збільшився порівняно з I кварталом 2011 року, а рівень сформованих резервів перевищує обсяг простроченої заборгованості по кредитах практично на 43 %. Така ситуація є результатом збереження посиленних, в період кризи, вимог до кредитоспроможності позичальників, однак також може свідчити про наявність на балансах банків значного обсягу потенційно проблемних кредитів. Станом на 01.04.2012 обсяг простроченої заборгованості по кредитах склав 79 794 млн. грн., що на 502 млн. грн. перевищує аналогічний показник на початок поточного року.

До речі, галузями, що генерували найвищий рівень простроченої заборгованості, виявилися будівництво, торгівля, переробна промисловість та сільське господарство.

В ситуації, що склалася з проблемною заборгованістю частково винні самі банки, оскільки, бажаючи збільшити кредитний портфель, вони не приділяли належної уваги управлінню ризиками. Більшість

банків вела агресивну політику, головною метою якої було завоювання частки ринку, тому вимоги до фінансового стану позичальників необґрунтовано занижувалися.

До того ж досвід банків свідчить, що кредитування реального сектору економіки на відміну від роботи з інструментами фондового ринку має специфічні особливості, головна з яких – роздрібний характер роботи з клієнтом. І саме тут особливу роль відіграє професіоналізм. Слід погодитися з думкою спеціалістів з банківського кредитування, які відмічають, що відповідальність за появу проблемного кредиту значною мірою лягає на спеціалістів банку.

Несприятливе становище з поверненістю кредитів ускладнює і неврегульованість вітчизняного законодавства в частині забезпечення прав кредиторів із стягнення боргів, в результаті процес їх повернення є довгим, складним, а іноді й безуспішним.

Ситуація ускладнюється ще й тим, що відносно неповернень за реструктуризованою складовою кредитного портфеля зберігається високий рівень невизначеності.

Тому, сьогодні найбільш розповсюдженими методами управління проблемними активами в Україні є:

- самостійне управління проблемною заборгованістю;
- передача кредитів колекторам на обслуговування на умовах агентської угоди;
- продаж кредитних портфелів колекторським та факторинговим компаніям.

Водночас більшість банків використовують кілька методів – на ранніх стадіях самостійно працюють з проблемною заборгованістю, а на більш пізніх – передають її колекторським компаніям або продають. При цьому дрібні суми іноді списують за рахунок резервів.

Основними факторами, які впливають на схильність банківської системи до кредитного ризику, залишаються:

- 1) висока чутливість якості дохідних активів до фінансового стану окремих позичальників, динаміці розвитку та законодавчого регулювання різних галузей економіки;
- 2) значна питома вага на балансах банків валютних кредитів, зокрема кредитів, наданих позичальникам, які не мають валютних надходжень;
- 3) низька культура обслуговування банківських кредитів, що є наслідком порівняно невеликого періоду функціонування банківського ринку;
- 4) не завжди якісна система оцінки ризиків у вітчизняних банків, що, з одного боку, пов'язано з неналежним рівнем підготовки відповідних фахівців, а з іншого боку – з низькою увагою керівництва банку до питання ризик-менеджменту.

Отже, сьогодні як ніколи гостро стоїть питання управління кредитними ризиками у банківських установах. Зважаючи на вищезазначене розвиток ризик-менеджменту має стати одним із важливих напрямків діяльності українських банків. Як свідчить практика, останні переважно використовують досить складні й незрозумілі моделі управління ризиками. Враховуючи це доцільно вдосконалювати не лише технічні аспекти ризик-менеджменту, але й розвивати культуру управління ризиками, налагоджувати механізми доведення інформації про ризики від керівництва банківської установи до всіх її підрозділів.

С. Г. Черемісіна, д-р екон. наук, Севастопольський інститут банківської справи Української академії банківської справи НБУ

ВДОСКОНАЛЕННЯ МЕХАНІЗМУ БАНКІВСЬКОГО КРЕДИТУВАННЯ ПІДПРИЄМСТВ АГРАРНОГО СЕКТОРУ ЕКОНОМІКИ

Однією з основних причин неплатоспроможності окремих вітчизняних банків протягом останніх десяти років було проведення ризикованої кредитної політики, яка вела до погіршення якості активів і збитковості кредитних установ.

Однією з важливих задач банку є ефективне управління кредитним ризиком, яке повинно включати: виявлення ризику та джерел його виникнення, визначення джерел інформації для оцінки рівня ризику, вибір критеріїв і методів оцінки ризику, аналіз і оцінка ризику, розробку та впровадження комплексу заходів з мінімізації впливу кредитного ризику, в тому числі шляхом його страхування і створення резервів покриття можливих збитків; розробку та реалізацію заходів щодо корекції кредитної політики, в тому числі шляхом встановлення оптимального рівня ризику.

Кредитні відносини банків з сільськогосподарськими підприємствами мають певні особливості, які необхідно враховувати при організації кредитного процесу. Вони полягають в необхідності дотримання економічно обґрунтованих: термінів, обсягів, вартості кредиту, своєчасності його надходження сільськогосподарському позичальнику, порядку погашення кредиту та сплати відсотків за користування ним. Тому розробка і впровадження дієвих механізмів щодо вдосконалення оцінки кредитоспроможності сільськогосподарських підприємств є актуальним.

Джерелами кредитних ризиків для сільськогосподарської підприємств є: сезонність виробництва продукції, несприятливі погодні умови, погіршення екології, зміни кон'юнктури попиту і пропозиції на сільськогосподарську продукцію; сезонні зміни в обсягах грошових потоків